

Sorun Sistemde Değil Sistemi Kurcalayanlarda.... (Finans Yazıları)

Prof Dr. Emre Alkin (Ekonomist)

Sorun Sistemde Değil Sistemi Kurcalayanlarda....

Prof. Dr. Emre ALKİN

1970'lerin sonunda ve bir de 1980'lerin başında iki önemli gelişme ile tanıştı dünya. Bunlardan bir tanesi "reel faiz" diğeri de "özelleştirme" oldu.

Daha önceki yazılarımdan hatırlayacaksınız, 1973 yılından itibaren negatif reel faizin tasarrufları ve yatırımları artırmadığını öne sürenlerin sayısı hızla artmıştı ve nihayetinde dünyanın bir çok ülkesinde faizler serbest bırakılmıştı. Bu durumun tasarruf birikimi üzerindeki etkisi sadece mevduat çarpanıyla büyüyen banka parasıyla takip edilemez elbette. Elindeki tasarrufları ulusal paranın değersizleşmesine karşı farklı enstrümanlarda değerlendirmek isteyenler, pozitif reel faiz sayesinde bankalara yatırmaya başladılar. Böylece Bankalar da kredi hacimlerini hızla artırmaya başladılar.

Diğer taraftan Margret THATCHER ile beraber 1980'lerin başında özelleştirme rüzgarları esmeye başladı. Siyasi

tercihler sebebiyle hem personel seçiminde hem de yatırımlarda liyakat ve verimlilik aramaktan vazgeçmiş olan Kamu İşletmeleri tek tek özel sektöre satılmaya başlandı. Hatta satılmayanların da devlet tekeli kaldırılarak rekabetin sert dalgalı denizine bırakılmaları uygun görüldü.

Hem reel faiz hem de özelleştirme, "finansal serbestlik" adına atılan çok önemli adımlardı. Ancak, hükümetler bu derecede bir serbestlikten sonraları hoşlanmadılar ve piyasa ekonomisine sürekli müdahale ettiler. Diğer taraftan Carlos Slim gibi insanlar kamu monopolü yerine "özel monopol"leri icat ederek THATCHER, REAGAN ve ÖZAL ile başlamış olan rüzgarla yelkenlerini şişirmeye başladılar. Bir

yandan reel faiz furyası firmaları ve bireyleri aşırı şekilde kredilendirirken, diğer taraftan özelleştirmelerle haksız zenginleşme süreci başladı. Bu arada hem reel faizli bono/tahviller hem de işletmelerin özelleştirilmesi ya da halka arz edilmesinden gelen kaynakla kamu alabildiğine büyüdü. Arzu edilen bu değildi muhakkak.

İş, bununla da kalmadı. Bankalar ve Finans Kurumları sürekli borçlanan devletler için aracılık faaliyeti yapmaya başladılar. Esas faaliyetlerini unuttukları zaman da iş işten geçmişti diyebilirim. Hem Türkiye'deki 2001 krizi hem de ABD'de başlayan 2008 krizi bu duruma örnek gösterilebilir. Bu iki deneyimden sonra Yatırım Bankacılığı ile Ticari Bankacılık arasında bir "Çin Seddi" getirilmesi gerektiği net olarak anlaşıldı.

Ancak geç kalınmıştı. Özelleştirme ve reel faiz uygulamaları amaçlarından saptı, tasarruf açığı baş gösterdiği gibi, kamunun elinde tutmaya devam ettiği işletmeler piyasayı bozucu etkiler yarattılar. Dolayısıyla reel faiz de özelleştirmeler de bugün sorgulanır hale geldi.

Bana göre reel faiz ve özelleştirmelerin arkasındaki felsefeyi sorgulamak yanlış olur. Çünkü her ikisi de doğru şekilde uygulanmadı ve yozlaştırıldı. Bugün Korona Virüsü sebebiyle tekrar negatif reel faizleri ve kamulaştırmaları konuşmaya başladık. Halbuki, siyasetin ve diplomasinin piyasa faaliyetleri üzerinde fazla etkili olduğu, "serbest rekabetin" hiç bir şekilde uygulanmasına olanak vermeyen bir düzenden dolayı bu hale geldik. Bu durumun kabahatini özelleştirmelerde veya reel faizde aramak doğru değil.

Çünkü her iki uygulamanın gerektirdiği serbest piyasa düzenine hiçbir zaman geçmedik.

Düzenleyici otoritelerin sektörlere fiyat tavanları koyduğu, kamu işletmelerimin özel sektöre haksız rekabet yaptığı, sürekli borçlanma ihtiyacı çeken devletlerin özel tasarrufları borçlanma ve vergilerle çekip almaya çalıştığı bir süreç "serbest piyasa" olarak tanımlanamaz. Bundan sonra yaşanacakların da, bir önceki cümlede bahsettiğim piyasa bozucu davranışların yerine doğrudan merkezden müdahale eden yepyeni bir ekonomik yaklaşım getireceğini tahmin ediyorum.

"Sistem yine değişecek gibi gözüküyor ama..."

Buradan hareketle, dünyanın her yerinde devletin işleyiş usul ve esaslarında, organizasyon yapısında köklü bir değişiklik yapılacağına dair güçlü bir beklentim var. Ancak şu uyarıda bulunmak da istiyorum: Eğer bir doktrin ya da sistem uygulanacaksa, tam anlamıyla uygulanmalı. Liberalizmi alıp, kapitalizme ve kamuya tutsak eden bir önceki yaklaşımla başımıza neler geldiği 40 yılın sonunda artık iyice anlaşıldı diye düşünüyorum.

Mutlaka milyonlarca kişi bu düzende zenginliğini artırdı ya da zengin oldu. Ancak şu an yaşadığımız durum herkese eşit şekilde yaklaşacak bir sisteme ihtiyacımız olduğunu gösteriyor. "Daha iyisini yapmak" için para haricinde bir motivasyon bulunamadı hala. Fakat para veya zenginlik insanlığımızda, yaklaşımlarımızda, keşif

heyecanımızda yerimizde saymamız için bir sebep olmamalı.

Prof. Dr. Erdoğan ALKİN Hoca'nın vefatının 7. yıl dönümünde, evde baş başayken humanist düşüncelerle dolu sohbetlerimizin bazılarının bu konu üzerinde yoğunlaştığını hatırlıyorum. "Yeni Dünya Düzeni" nasıl olacak diye fikir alış verişi yapardık. Bu sohbetleri çok özleyorum inanın.